

РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Замахом на злочин є вчинення особою з прямим умислом (коли особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання) дії (бездіяльності), безпосередньо спрямованої на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі.

Питання про спрямованість умислу необхідно вирішувати з огляду на сукупність усіх обставин вчиненого діяння, зокрема, враховувати спосіб, знаряддя злочину, кількість, характер і локалізацію поранень та інших тілесних ушкоджень, причини припинення злочинних дій, поведінку винного до, під час і після вчинення злочину, його взаємини з потерпілою, що передували події. Визначальним при цьому є і суб'єктивне ставлення винного до наслідків своїх дій

ПОСТАНОВА

*Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України
від 14 листопада 2013 р. у справі № 5-46кс13
(в и т я г)*

Київський районний суд м. Полтави вироком від 23 листопада 2012 р. засудив М.В. за ч. 3 ст. 15 КК і ч. 1 ст. 115 КК до позбавлення волі на строк сім років.

М.В. визнано винуватим у тому, що він 3 липня 2012 р., приблизно о 21 год., у стані алкогольного сп'яніння в квартирі за місцем свого проживання під час сварки намагався вбити співмешканку свого сина М.І. З цією метою М.В. ножем із ознаками холодної зброї завдав їй один проникаючий удар у спину, спричинивши ножове поранення тулуба з ушкодженням грудної клітини та черевної порожнини, яке за ознакою небезпечності для життя в момент заподіяння належить до тяжких тілесних ушкоджень. Смерть потерпілої не настала з причин, що не

залежали від волі М.В., оскільки їй своєчасно надали кваліфіковану медичну допомогу.

Апеляційний суд Полтавської області ухвалою від 26 лютого 2013 р. вирок щодо М.В. залишив без змін.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 29 серпня 2013 р. судові рішення щодо М.В. залишив без змін.

У заяві про перегляд судового рішення Верховним Судом України захисник просив скасувати ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29 серпня 2013 р. щодо М.В., а справу направити на новий касаційний розгляд із підстав неоднакового застосування судом каса-

ційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень. Він стверджував, що суд дав неправильну оцінку фактичним обставинам інкримінованого засудженому суспільно небезпечного діяння і помилково витлумачив матеріальний закон щодо вчинення М.В. замаху на вбивство з прямим умислом. На думку захисника, таке рішення касаційного суду відрізняється від рішень того ж суду в інших справах, в яких подібні фактичні обставини суспільно небезпечних діянь кваліфіковані як умисне тяжке тілесне ушкодження.

На обґрунтування заяви захисник надав ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 6 грудня 2012 р. щодо Особи 5, дії якої суд касаційної інстанції перекаваліфікував із ч. 1 ст. 15 і ч. 1 ст. 115 КК на ч. 1 ст. 121 КК. У цій справі Нововодолазький районний суд Харківської області вироком від 3 березня 2009 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Харківської області від 8 грудня 2011 р., Особу 5 визнав винуватою у тому, що вона, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, під час сварки завдала Особі 7 удар кухонним ножом в область живота, чим спричинила проникаюче поранення черевної порожнини з ушкодженням правої долі печінки, що належить до тяжких тілесних ушкоджень. Умисел на позбавлення життя Особа 5 не довела до кінця з причин, які не залежали від її волі, через те, що Особа 7 втекла з місця злочину, хоча Особа 5 намагалася наздогнати Особу 7.

Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України заслухала суддю-доповідача, пояснення прокурора про відмову в задоволенні заяви у зв'язку з відсутністю неоднаковості у правозастосуванні, перевірила матеріали кримінальної справи та матеріали, додані до заяви, обговорила зазначені у заяві доводи та дійшла висновку про таке.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р. підставами для перегляду судових рішень Верховним Судом України, що набрали законної сили, є неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь (крім питань призначення покарання, звільнення від покарання та від кримінальної відповідальності), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень.

Вирішуючи питання про наявність підстави для перегляду судового рішення, передбаченої

п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р., Верховний Суд України врахував установлені судом обставини, що викладені у судовому рішенні, яке набрало законної сили.

Відповідно до ч. 1 ст. 15 КК та положень пунктів 4, 22 постанови Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» замахом на злочин є вчинення особою з прямим умислом (коли особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання) дії (бездіяльності), безпосередньо спрямованої на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі.

Питання про спрямованість умислу необхідно вирішувати з огляду на сукупність усіх обставин вчиненого діяння, зокрема, враховувати спосіб, знаряддя злочину, кількість, характер і локалізацію поранень та інших тілесних ушкоджень, причини припинення злочинних дій, поведінку винного до, під час і після вчинення злочину, його взаємини з потерпілою, що передували події. Визначальним при цьому є і суб'єктивне ставлення винного до наслідків своїх дій.

У кримінальній справі, в якій оспорується рішення суду касаційної інстанції, встановлено, що М.В. тривалий час перебував із потерпілою у неприязних стосунках, поштовхом до ще однієї сварки і застосування насильства стала поведінка самої потерпілої, яка знехтувала зауваженнями засудженого не брати речі його покійної дружини. Для злочину було використано мисливський ніж (знаряддя з підвищеними травмуючими властивостями). Удар нанесено у життєво важливі органи. Для удару була прикладена така сила, що ніж увійшов у тіло потерпілої, яка стояла спиною до засудженого, на всю довжину леза, при цьому М. супроводжував свої дії погрозою вбивства.

Характер та послідовність дій, вчинених засудженим, у своїй сукупності свідчили про те, що він мав прямий умисел на позбавлення життя потерпілої, використав знаряддя злочину, застосування якого призводить до смерті, однак не завершив задумане, оскільки потерпіла почала кликати на допомогу. На її крик відразу з'явився син засудженого, який невдовзі після удару (у коридорі квартири) відібрав у батька ніж. Смерть потерпілої не настала завдяки своєчасно наданій медичній допомозі.

Касаційний суд правильно розцінив фактичні підстави кваліфікації злочину і дійшов слушного висновку, що ці діяння підпадають під ознаки замаху на умисне вбивство.

Водночас проаналізовані фактичні обставини справи виключають можливість кваліфікації дій М.В. за ч. 1 ст. 121 КК, оскільки механізм застосованого ним насильства не дає підстав вважати, що М.В. мав намір спричинити будь-які тілесні ушкодження, а не вбивство.

У судовому рішенні, на яке зроблено посилення як на підтвердження неоднакового застосування одних і тих самих норм закону про кримінальну відповідальність, фактичні обставини суспільно небезпечного діяння, щодо якого ухва-

лено це рішення, попри подібність із фактичними обставинами діяння, вчиненого М.В., отримали інакшу, відмінну кримінально-правову оцінку. З'ясування причин та умов такого застосування норми закону відповідно до вимог п. 1 ч. 1 ст. 400¹², ч. 2 ст. 400²² КПК перебуває за межами предмета перегляду справи, у зв'язку з чим Верховний Суд України був позбавлений можливості висловити правову позицію щодо цього рішення.

Враховуючи зазначене, Судова палата у кримінальних справах Верховного Суду України відмовила у задоволенні заяви захисника про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29 серпня 2013 р. щодо М.В.